

A „TÓTÁGAS” CÍMŰ KRÚDY-NOVELLA ILLUSZTRÁCIÓIRÓL

A Petőfi Irodalmi Múzeum művészeti gyűjteménye őriz néhány kis méretű akvarellt. A képeket Papp Oszkár (1925) festő, restaurátor készítette, aki a Képzőművészeti Főiskolán 1945–50 között Bernáth Aurél és Szőnyi István tanítványa volt. A kortárs művész elismerését jelzi, hogy a Magyar Nemzeti Galériában is található néhány munkája.

A grafikák Krúdy Gyula egy novellagyűjteményének hatására születtek, s a múzeum 1969-ben vásárolta meg őket magától a művésztől. Krúdy impresszionista prózájával szemben az illusztrációk inkább realiztikusak: tussal rajzolt erőteljes körvonalakkal, finom színekkel készültek. A *Tótágas* című novella apró részekből építi fel jeleneteit, míg Papp Oszkár műveire a részletkidolgozás nem jellemző. A monogramos szignatúra két betűje egymásba írva – ahogy egyébként főleg Krúdy korában volt a művészek szokása – minden képen a bal alsó sarokban jelenik meg, mellette évszám is. A századelő oldódó, önkéntelen kaotikus hangulata azonban nem érződik Papp képein, hiszen ezek 1954-ben készültek. A művésznek akkor háta mögött állt már első önálló kiállítása, melynek a Fényes Adolf Terem – ma: Árkád Galéria – adott helyet (1953). Papp Oszkár a rákövetkező évtizedben nonfiguratív irányba fejlődött, ami a tárgyalt illusztrációk értékelése szempontjából is érdekes. Krúdy ugyanis az elmúlt időkot szemléli és a romantikus nosztalgia adja meg műveinek összefoglaló hangulatát. Történelmi háttere az emlékek kora, amikor az emberek szelíden, gyakorlatiasan voltak szerelmesek, és nem voltak modernek. S a fiatal Papp Oszkár abban az alkotói periódusában, mikor a *Tótágas*-illusztrációkat festette, nem volt modern. Így kerülhetett közel Krúdy anekdotikus novellájához.

Papp Oszkár olvasó-festő fantáziáját is megmozgatta Krúdy Gyula egyéni elbeszélői világa. Az író gyakran elveszíteni látszik a történet fonalát: az eseményeket úgy írja le – saját tudatában változtatva –, ahogyan ő látja, a naturalizmus mellőzésével. Százelvesztési technikájával megkeveri az időrendet: egyszerre megszámlálhatatlan mese halad egymás mellett, egybefonódva. Papp a sorok közül áradó kisvárosi hangulatot, a csendes délutáni nyugalmat remekül adja vissza kicsiny vízfestményein – általában 100×80 mm –, s ez a méret is hozzájárul a bensőséges érzet megteremtéséhez.

Ismeretes, hogy Krúdy jellemábrázoló képessége az asszonyok leírásában különösen érvényesült, kiket csodált, ismert, megértett és elfogultság nélkül ábrázolt, – élő modellek után. A *Tótágas*-ban is kiemelkedő szerep jut a nőnek, aki „Körülbelül harmincesztendő [...] volt, a halántékán az ősz oly gyengéd lehelletével, mint nyári felhő emlékezetes árnyéka az elcsöndesedő erdő lombkoronáin.” Ennek az asszonynak megfelelő bemutatása azonban nem fordul elő Papp illusztrációin. A kézenállás epizódjának viszont egy egész képet szentel a festő, a novellában is kiemelt szerepnek megfelelően: „Az utcáról csak annyit lehetett látni, hogy azon a helyen, ahol előbb körülbelül a hercegnő feje volt látható, most fehér harisnyába bujtatott lábai jelentek meg. Levrey annyira zavarba jött, hogy komolyan elővette a széles szalagra kötött lorgnett-et, amely egyedül maradt meg régi

gazdaságából, szeméhez illesztette, csak ekkor vette észre, hogy semmit sem lát a régiségkereskedőnél vásárolt üvegen. Szabad szemmel merült el tehát a látványosságba...” Papp Oszkár a helyzetkomikum szövegben leírt minden mozzanatát jelzi, s a kép konkrétan társítható a fent idézett részlethez.

Papp Krúdy-illusztrációin fő helyet kap az emberalak, erős kontúrjaival, finom kifestésével, mely törekvés párhuzamba állítható a novella tájleírásaival: Krúdy Gyula sajátja, hogy elsősorban nem a természet lefestésével jellemez, hanem inkább az emberek s az emberekkel kapcsolatos tárgyak vonzzák. Íme példaként egy részlet a tárgyalt novellából: Levrey „Kalandja tulajdonképpen azon múzeum mögötti hangtalan utcában kezdődött, ahol mindig tisztára van seperve a gyalogjáró [...] és csendes, előkelő emberek élnek a polgárságtól elkülönített életüket.” Papp Oszkár művei megkapóan idézik vissza a novella miliójét, egészen megközelítik annak hangulatát, találóan mutatják be a történet egy-egy kiemelt jelenetét. Ugyanakkor a környezet kidolgozása elnagyolt, általános érvényű marad, visszafogott háttérrel adva a figurának mint hangsúlyos motívumnak. Ezek az apró festmények az illusztrációs műfaj értékes ágához tartoznak: az irodalom ihletésére készült alkotások a festő szellemiségével bővülve válhattak képzőművészetté.

S ha fentiekben főként a Petőfi Irodalmi Múzeum anyagáról esett szó, had említsek befejezésül egy másik, sajátos, de ideillő tételt leltári állományunkból: R. 78.53. nyilvántartási számon: „női alsónemű, Krúdy Gyula hagyatékából.” Ez a tulajdonviszony önmagáért beszél.

